

dr. sc. Dunja Pavličević-Franić
dr. sc. Vladimira Velički
dr. sc. Katarina Aladrović Slovaček
Vlatka Domišljanović
dr. sc. Tamara Turza-Bogdan
Slavica Pospíš

ČITAM i PIŠEM 4

Radna bilježnica iz hrvatskoga jezika za četvrti razred osnovne škole

3. izdanje

2024.

Nakladnik

ALFA d. d. Zagreb
Nova Ves 23a

Za nakladnika

Ivan Petrić

Direktorica nakladništva

mr. sc. Daniela Novoselić

Urednica za Hrvatski jezik u razrednoj nastavi

Tihana Bilešić

Lektura i korektura

Kristina Ferenčina

Anita Akmačić

Ilustracija

Nataša Knežević

Likovno i grafičko oblikovanje

Leona Vertuš

Ivan Herceg

Tehnička priprema

Alfa d. d.

Tisak

Tiskara Zrinski d. o. o.

Proizvedeno u Republici Hrvatskoj, EU

Drugi obrazovni materijal odobrila je Agencija za odgoj i obrazovanje od **14. ožujka 2022.**: **KLASA: 602-05/22-01/16,**
URBROJ: 561-07/08-22-3.

©Alfa

Ova knjiga, ni bilo koji njezin dio, ne smije se umnožavati ni na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

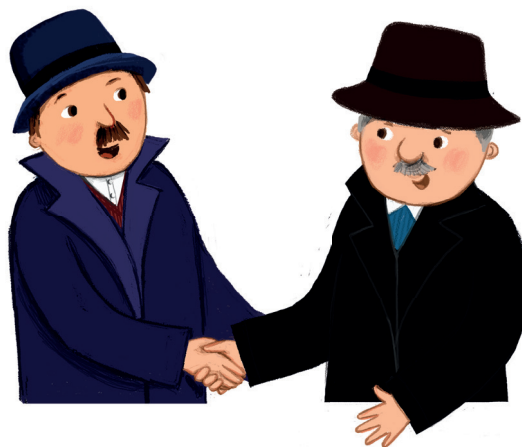
SPORAZUMIJEVANJE GOVOROM I PISMOM

1. Poveži crteže s pojmovima koje označavaju.

GOVORNO SPORAZUMIJEVANJE

NEGOVORNO SPORAZUMIJEVANJE

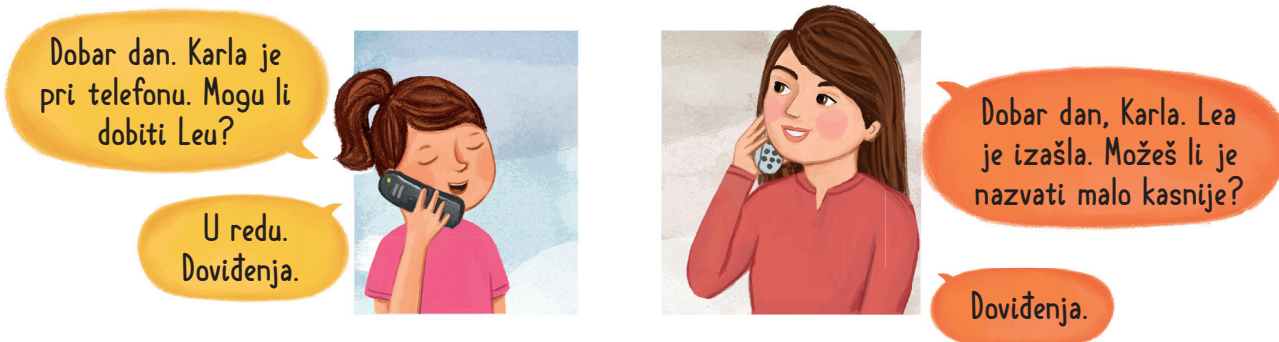

2. Odaberi jedan crtež iz prethodnog zadatka kojim je prikazano negovorno sporazumijevanje. Objasni kako je došlo do sporazumijevanja među sudionicima te situacije.

3. Zamisli da si na putu do škole susreo/susrela neku važnu ili tebi dragu osobu. Kako je izgledao vaš susret? Nacrtaj situaciju i osmisli kratak razgovor.

4. Pročitaj razgovor i odgovori na pitanja.

a) Tko sudjeluje u ovom razgovoru?

b) Koju je poruku Leina mama prenijela Karli?

c) Kako se sporazumijevaju osobe u prikazanoj situaciji?

5. Dopuni rečenice.

Ljudi se međusobno sporazumijevaju _____ i _____.

Osoba koja šalje poruku naziva se _____, a osoba koja prima poruku _____.

Ako se sporazumijevamo znakovima i gestama, onda je riječ o _____

sporazumijevanju. Ako je u središtu sporazumijevanja izgovorena riječ, to je

_____ sporazumijevanje.

6. Sljedeće rečenice pokaži govorom tijela.

a) Marija, brzo mi donesi knjigu!

c) Marko, koliko je sati?

b) Pavla, kasniš, požuri!

d) Mateja, zašto nisi napisala zadaću?

7. Osmisli dvije rečenice koje će tvoji prijatelji iz razreda pokazati govorom tijela.

HRVATSKI STANDARDNI JEZIK I ZAVIČAJNI GOVOR

1. Promotri crteže. Pročitaj imenice kojima u hrvatskom jeziku imenujemo tu životinju i predmet.

Na crte napiši po dvije riječi: naziv za životinju i predmet u hrvatskom standardnom jeziku te naziv za životinju i predmet u tvom zavičajnom govoru.

Uz pomoć učitelja/učiteljice saznaj gdje se i u kojim hrvatskim područjima upotrebljavaju ostale napisane riječi.

Hrvatski standardni jezik: _____.

Moj zavičajni govor: _____.

2. Dopuni rečenice.

Hrvatski jezik čine i _____ i _____
_____ i _____.

Hrvatski jezik ima tri narječja: _____, _____ i _____.

Razgovornim jezikom koristimo se u _____ prilikama.

Naprimjer: _____, _____, _____.

Hrvatski standardni jezik _____ je jezik svih stanovnika Republike Hrvatske.

3. Sljedeće rečenice pripadaju različitim zavičajnim govorima. Napiši slovo **Š, K** ili **Č** u kućicu ispred pojedine rečenice ovisno o tome je li zavičajni govor dio štokavskog, kajkavskog ili čakavskog narječja.

☒ Č Ne sićan se ča je reka.

☐ Reko sam baji da uniđe u avliju.

☐ Denes nemam cajta.

☐ Šta divane nji dve?

☐ Kaj si snočka delal?

☐ Furt čkomiš, malička!

☐ Ruzinavi brodi stojidu kraj škoja.

☐ Radu judi po cili dan.

4. Prepisi rečenice hrvatskim standardnim jezikom.

a) Štel sem ti nekaj povedati, al sem pozabil.

Tija san ti nešta reć, al san zaboravija.

Htjeo sam nešt kazat, al sam zaboravio.

b) Vidiija san cili svit.

Videl sem celi svet.

c) Dođ vamo sa menom.

Odi sim z menom.

5. U svakom nizu zaokruži jednu riječ koja pripada hrvatskom standardnom jeziku.

a) čkomi, muči, šuti, kuš, kuco

b) oblok, prozor, ponistra, pendžer

c) pijaca, plac, tržnica, pazar

d) jematva, berba, zrilba

e) novac, šoldi, penezi, pare

6. Sljedeće riječi imaju isto značenje u hrvatskom jeziku: *šjor, gospar, striček, čiko, barba*. Napiši što znače. Uz pomoć učitelja/učiteljice odredi kojem zavičajnom govoru pripada pojedina riječ.

SLUŠANJE I GOVORENJE PREMA SMJERNICAMA

1. Pozorno poslušaj tekst i napiši u bilježnicu najvažnije podatke.

U samom srcu Papuka, na 475 m nadmorske visine, smjestio se biser slavonskog gorja – Jankovac. Možete mu prići s dviju strana: iz Slatinskog Drenovca koji se nalazi u Virovitičko-podravskoj županiji ili iz Velike koja se nalazi u Požeško-slavonskoj županiji. Zbog iznimnih prirodnih ljepota Jankovac je 1955. godine proglašen zaštićenom park-šumom, a 1999. godine parkom prirode. Šetnja započinje kod istoimenog planinarskog doma te vas staza vodi oko jankovačkih jezera u kojima možete vidjeti gnjurce, divlje patke, mnogobrojne lopoče i trstiku, ali i pokoju zmiju i žabu. Potom se Grofovom stazom, koja je ime dobila po grofovima prezimena Janković koji su stolovali u tom kraju, penjete prema vrhu promatrajući usput bogatstvo životinjskog i biljnog svijeta. Na Grofovoj stazi, dugoj 2300 m, naići ćete na brojne zanimljivosti kao što su grob grofa Jankovića, Maksova špilja u čijem mraku možete susresti ponekog šišmiša te Kameni dvori u kojima živi obitelj jazavaca. Na putu ćete još naići na plavičaste kugle stakla koje označavaju staklarsko groblje. Naime, krajem 19. stoljeća tu se proizvodilo staklo. Od tog mjesta staza se počinje blago spuštati i vodi vas do veličanstvenog prizora u kojem se potok Jankovac obrušava niz stijenu i stvara slap Skakavac, visok 35 m. Svako godišnje doba na Jankovcu priča svoju priču i zato ga požurite posjetiti što prije.

2. Usmeno odgovori na sljedeća pitanja.

- a) Gdje se nalazi Jankovac?
- b) Iz koliko smjerova možemo prići Jankovcu?
- c) Što je Jankovac?
- d) Kada je Jankovac proglašen parkom prirode?
- e) Po kome je Jankovac dobio ime?
- f) Kako se zove poučna staza? Koliko je duga?
- g) Na koje zanimljivosti možemo naići ako šetamo Jankovcem?
- h) Gdje na Jankovcu nailazimo na lopoče i trstike?
- i) Koje su životinje sagradile svoj dom uz poučnu stazu?
- j) Čime su se ljudi bavili krajem 19. stoljeća u tom kraju?
- k) Kako se zove slap na Jankovcu visok 35 m?
- l) Kada bi valjalo posjetiti Jankovac?

3. Dopuni rečenice.

Da bismo doznali sve podatke, moramo pažljivo _____.

Dok slušamo, valjalo bi voditi _____.

4. U Maksovoj špilji na Jankovcu možeš susresti ponekog šišmiša. Osmisli priču u kojoj si ti jedan/jedna od posjetitelja/posjetiteljica Jankovca te si posjetio/posjetila i Maksovu špilju. Ispričaj kako je bilo i što si sve vidio/vidjela.

5. Označi istinitost tvrdnje.

a) Dok slušam neki tekst, misli mi ne smiju lutati.	T	N
b) Dobro je uz slušanje voditi i bilješke.	T	N
c) Dok slušam, razgovaram s prijateljem iz razreda.	T	N
d) Dok govorim, žurim da što prije završim.	T	N
e) Dok govorim, naglašavam riječi koje su važne.	T	N
f) Ako pažljivo slušam, znat ću što trebam odgovoriti.	T	N

6. Prisjeti se nekog svog izleta s razredom ili obitelji. Ispričaj gdje si bio/bila i što si sve vidio/vidjela.

ČITANJE I GOVORENJE SA ZADATKOM

1. Izražajno pročitaj sljedeće rečenice. Pazi na rečenične znakove.

Kad sam izlazila, iz kuće začuh snažan udarac.
Kad sam izlazila iz kuće, začuh snažan udarac.

Ako se ti usprotiviš učitelju, dolazi kazna.
Ako se ti usprotiviš, učitelju dolazi kazna.

Dok se Matija priprema u sobi, Pavla slaže kockice.
Dok se Matija priprema, u sobi Pavla slaže kockice.

- a) Objasni značenje pročitanih rečenica.
b) O kojem rečeničnom znaku ovisi značenje tih rečenica?

2. Izražajno pročitaj ulomak iz bajke *Mačak u čizmama* i usmeno odgovori na pitanja ispod teksta.

Imao neki mlinar tri sina, mlin, magarca i mačka. Sinovi su mljeli, magarac donosio žito i odnosio brašno, a mačak hvatao miševе. Kad je mlinar umro, sinovi podijeliše nasljedstvo: najstariji dobi mlin, srednji magarca, a najmlađi mačka. Rastuži se on i stade u sebi govoriti:

– Ja sam najgore prošao. Moj najstariji brat može mljeti žito, drugi može jahati na magarcu, a što ću ja s mačkom? Mogu od njega napraviti krznene rukavice i to je sve.
– Slušaj, – progovori mačak koji je izgleda razumio njegove misli – nemoj me ubiti da bi napravio par loših rukavica. Naruči ti meni čizme tako da mogu izaći i pokazati se pred ljudima, pa nećeš dugo čekati na moju pomoć.

Mlinarev sin začudi se mačkovim riječima, pa kako je baš u tom trenutku naišao obućar, on ga pozva i reče da mačku uzme mjeru za čizme.

Kad su čizme bile gotove, mačak ih navuče, uze vreću, naspe u nju malo žita, a pri vrhu namjesti uzicu da se vreća može svezati, pa je zabaci na rame i ode na dvije noge kao čovjek...

Charles Perrault

- a) Koliko je sinova imao mlinar?
b) Što je u nasljedstvo dobio najmlađi sin?
c) Kako se osjećao najmlađi sin?
d) Što je mačak zatražio?
e) Kako zamišljaš mačkov izgled? Opiši.
f) Znaš li što je mačak napravio s vrećom žita?
g) Ispričaj priču do kraja. Ako je ne znaš, posluži se maštom.

3. Umetni zarez u sljedeću rečenicu: *Dok se mačak skita u kraljevstvu vladaju lopovi.*

a) Objasni značenje rečenice nakon dodavanja zareza.

b) Može li ta rečenica imati još koje značenje ako se promijeni mjesto zarezu?
Napiši tu rečenicu.

c) Od koliko se riječi sastoji ta rečenica?

d) Izgovori tu rečenicu: sporo, znatiželjno, uplašeno, uzbuđeno.

e) Preoblikuj tu rečenicu u upitnu tako da joj dodaš još koju riječ.

4. Izgovori tri puta brzo sljedeće brzalice.

Petar Pero i Perica Pila pilili su pilom plave prozore.

Mali Marko i mirna Marija morali su miriti milu Martu i mladoga Mirka.

Bucmasti Borko boravio je u borovoj bazi berući bodljikave bademe.

5. Osmisli jednu svoju brzalicu. Neka većina riječi započne glasom **j**.

6. Ispričaj priču o simpatičnoj Silviji koja živi u Sladoledgradu i voli jesti sir i slanetak te poneko suho voće.

ČITANJE SA ZADATKOM

ANA U KNJIŽNICI

Ova priča započinje u knjižnici. Ana je obično išla tamo poslije škole. Gospođica Monsen, koja je tamo radila, također je voljela knjige. Imala je skoro pedeset godina. Bez obzira na to, gospođica Monsen i Ana postale su prijateljice. Gospođica Monsen gotovo je uvijek bila vesela. No jednoga dana Ana je došla u knjižnicu, a gospođica Monsen bila je tužna.

– Zašto ste tako tužni? – pitala je Ana.

– Zbog svih tih knjiga. – odgovorila je gospođica Monsen. – Tolike knjige, a nitko ih ne posuđuje.

– Zašto ih nitko ne posuđuje?

– Zato što postoji mnogo ljudi koji ni ne znaju što propuštaju. – rekla je gospođica Monsen potihom.

U taj tren netko je Ani iza leđa kihnuo. Okrenula se. Mali mršavi čovjek stajao je na stolici pored police, s hrpom knjiga u košari. Sišao je sa stolice i šepajući izišao iz prostorije.

– Tko je to bio? – upita Ana.

– To je bio Milton Berg. – odgovori gospođica Monsen. – On radi dolje u skladištu.

– Izgledao je vrlo tužno. – rekla je Ana.

– To je zato što uništava knjige koje nitko ne posuđuje.

– On uništava knjige!? – Ana ljutito uzvikne.

– Ne želi on to. – reče gospođica Monsen. – Radi to zato što mora. Ravnatelj knjižnice kaže da knjige koje nitko ne čita zauzimaju previše prostora. Milton Berg voli knjige jednako kao ti ili ja, ali ako ih ne uništi, izgubit će posao. Nije mu mnogo godina preostalo u knjižnici. Ako sada ode, netko će drugi morati preuzeti njegov posao.

Ana je razmišljala o tome. Kad bi sve knjige koje nitko ne čita nestale, nestali bi i ljudi u njima. Kao lišće ujesen. Najprije izbljedi. Onda se smežura i pretvori u prašinu. A onda ga vjetar odnese, zauvijek. To je bila strašna pomisao. Ana umalo nije zaplakala, a onda se naljutila.

– Moramo spasiti knjige! – rekla je.

Gospođica Monsen nasmiješila se.

– Nadala sam se da ćeš upravo to reći.

Veliko pitanje bilo je: Kako one mogu spasiti knjige? Trebaju li ih ponovno vratiti na police?

– Ne, Milton Berg će ih pronaći. – pomisli Ana. – Morat će ih uništiti. Trebaju li ih sakriti? Zakopati? Ne, tada bi knjige bile zauvijek izgubljene. Ako žele spasiti knjige, moraju smisliti nešto pametnije.

Klaus Hagerup, ulomak iz knjige Djevojčica koja je htjela spasiti knjige

1. Usmeno odgovori na pitanja cjelovitim rečenicama.

- a)** Gdje započinje ova priča?
- b)** Tko u priči razgovara?
- c)** Koji se još lik pojavljuje u priči?
- d)** Kakva je djevojčica Ana?
- e)** Kakva je gospođica Monsen?
- f)** Zašto su Ana i gospođica Monsen postale prijateljice?
- g)** Što radi Milton Berg?
- h)** Što misliš, mora li on to raditi?
- i)** Što bi se dogodilo kad bi Milton Berg prestao raditi svoj posao?
- j)** Što je Ana odlučila?
- k)** Koja pitanja Ana postavlja pri kraju priče?
- l)** Zašto je važno čitati?

2. Razmisli i napiši što su smislile Ana i gospođica Monsen. Kako će spasiti knjige?

IZRAŽAJNO ČITANJE

1. Izražajno pročitaj pjesmu *Zelembać* Paje Kanižaja. Podcrtaj naglašene riječi i poveži ih lukovima s nenaglašenim riječima.
Naprimjer: Kažu mi / da sam zelen.

Kažu mi
da sam zelen.
To mi se
uopće ne sviđa!
Kažu mi
da sam zelen,
a kosa mi crno-riđa!

Kažu mi da sam zelen.
Tako vam sa mnom stvari stoje.
Kažu mi da sam zelen,
a oči su mi smeđe boje!

Kažu mi da sam zelen,
pa mi to, mislim, ugled krnji!
Kažu mi da sam zelen,
a prijatelji me zovu Crni!

Kažu mi da sam zelen.
To smo već tisuću puta čuli!
Kažu mi da sam zelen?!
Bolje zelen nego truli!

2. Pravilno prepisi rečenice. Zatim ih izražajno pročitaj pazeći na rečnični naglasak i način izgovora.

nizam zaboravio zahvaliti mariji

hoćeš li doći na proslavu mog rođendana

jes li upoznao slušao

nemoguće na izlet svama

3. Preoblikuj izjavne rečenice u upitne i usklične mijenjajući samo način izgovora. Najprije ih napiši, a zatim izražajno pročitaj.

Idemo u školu.

Idemo u školu?

Idemo u školu!

Dobio sam peticu.

Ja sam prva.

Ti si razbio čašu.

Vlak dolazi.

Gledat ćemo film.

4. Promijeni značenje pojedine rečenice naglašavajući samo istaknute riječi.

Dječaci igraju košarku na igralištu.

Dječaci igraju košarku **na igralištu**.

Četvrti razredi idu na izlet.

Četvrti razredi idu **na izlet**.

Idući mjesec dobit ću psa.

Idući mjesec dobit ću **psa**.

STAVI ODGOVARAJUĆI
ZNAK NA KRAJU
REČENICE.

PRIČANJE PREMA POTICAJU

1. a) Znaš li tko je profesor Baltazar? Jesi li gledao/gledala crtani film u kojem je profesor Baltazar glavni lik?
- b) Pozorno promotri strip o profesoru Baltazaru. Pročitaj popratni tekst i nastavi pripovijedati... Smisli kraj i ispričuj ga.
- c) Najprije usmeno ispričuj što se dogodilo, a zatim napiši sastavak o tom događaju.

Usred noći Baltazar je začuo kucanje na vratima.

Otvorio je vrata, pogledao, ali nema nikoga!

Htio se vratiti na spavanje, kad se ponovno začulo kucanje.

Pred vratima je stajao duh, koji je bio nevidljiv.

Duh mu je ispričao kako je nesretan što je nevidljiv, a silno bi želio lijepo izgledati i lijepo se oblačiti.

Baltazar magazin, Zagreb film

PISANJE PREMA POTICAJU

ZLATNA LAĐA

Kad bi meni mladom
Bila lađa data
S pramcem od srebra
I s krmom od zlata,

Od šarenog drva
Vesla bih tesao,
Od bijele svile
Jedra bih joj tkao.

Plovio bih njome
Preko modra vala;
Jedrio, veslao
Od žala do žala.

A kad bih svijet
Obišao cio,
Tu bih lađu svoju
Svačim napunio.

Donio bih majci
svega blaga dosti,
djedu štap sa drškom
od slonove kosti.

Brajku mome, Vlajku,
divnoga konjica,
a sekici lutke
i zlatna kolica.

Pa bi dugo bilo
priča i govora
o toj vožnji slavnoj
preko sinjeg mora.

Vladimir Nazor

1. Neke riječi iz pjesme možda ne razumiješ. Pročitaj njihovo objašnjenje.

pramac – prednji dio broda

krma – stražnji dio broda

tesati – obrađivati drvo, izrađivati od drva

tkati – izrađivati platno od niti svile, konca ili vune

žal – obala mora o koju udaraju valovi

sinje – boje pepela, sivo, sivoplavo

Izreci i napiši rečenice u kojima ćeš upotrijebiti sljedeće riječi.

PRAMAC

Na pramcu broda sjedio je osamljeni dječak.

KRMA

TESATI

TKATI

ŽAL

SINJE

2. Zamisli da si ti dječak iz ove pjesme i da ploviš zlatnom lađom. Opiši svoju lađu, mjesta koja si posjetio, što si sve vidio i kako si se vratio kući. Upotrijebi riječi iz prvog zadatka.

RAZUMIJEVANJE PROČITANOGA

SLON U KRAPINI

Priča o slonu počinje prije nego su Zemlju nastanili ljudi.

U vrijeme davnih neobičnih bogova, u dolini rijeke Krapinčice, u podnožju brda koje danas nosi ime Strahinjčica, uz Vile i Vilenjake živjeli su i Divovi. Ta velika, moćna bića s čijom su se snagom mogli mjeriti jedino bogovi, lutali su svijetom bez stalnog mjesta boravka i želje za njim. I tako je u vječnim lutanjima Divovima prolazilo vrijeme. A onda, kako to već biva na ovom našem svijetu, tko zna zašto i na čiji nagovor, jedan je Div poželio samo za sebe livade, šume i svoju planinu. Za početak, ogradio je jednu prelijepu dolinu kroz koju su žuborili rječica i mnogi potoci. Kad je to završilo, odlučio se za prelijepu planinu. Noću, kad su svi stanovnici spavali, pokušao je planinu podići i premjestiti je na livadu. Iako je napeo svu svoju snagu, planinu nije uspio podići. Na tada još bezimenoj planini zavladao je strah. Prestrašili su se svi. I životinje, i ptice, i biljke, čak i potoci i rijeke i rakovi i ribe u njima. Začudo, samo su krapovi ostali naoko mirni, ali zabrinuti.

Kad nakon puno pokušaja i puno potrošene snage Div nije uspio u svom naumu da odvuče planinu na svoju livadu, nezadovoljan otišao je potražiti pomoć u Zemlju slonova. Pronašao je najvećeg slona, doveo ga do planine i upregao ga velikim jarmom. Kad je to obavio, dao je uzde u ruke najsnažnijem vjetru, a sam se dohvatio snažnog konopa kojim je vezao planinu i vičući i stenjući pokušao je ponovno podići i odvući je na svoju livadu.

Dok se to događalo, tresla se zemlja, a sve živo u planini ukočilo se od straha. Straha je u planini bilo toliko da je planina od njega otežala. Jedina živa bića koja se nisu bojala bili su krapovi. Umjesto da se sakriju, izašli su iz svih potoka i rijeka koji su s planine i oko nje tekli, uhvatili se zubima za planinu, uprli perajama o grmlje i drveće držeći je tako čvrsto da ni slon nije uspio pomaknuti planinu, a kamoli je odvući na Divovu livadu. Vidjevši hrabrost i ljubav krapova prema svojoj planini, bogovi su okamenili slona, a vjernim ribama podijelili najljepše potočiće, potoke i rijeku. Tu rijeku puno poslije ljudi su, u sjećanje na hrabre krapove koji su sačuvali brdo, nazvali Krapinčica, a grad koji su sagradili u dolini Krapina. Preljepu planinu, koju je Div zbog njezine ljepote želio imati u svojem dvorištu, zbog straha koji je tada davno bio u njoj ljudi nazvaše Strahinjčica. Div, osramoćen, zauvijek je otišao iz ovog kraja. A ako ikada krenete u Muzej pračovjeka u Krapini, prije ulaska u grad pogledajte lijevu stranu Strahinjčice i vidjet ćete skamenjenog slona.

Mladen Kušec

krap – vrsta divljeg šarana